

SHAYX MUHAMMAD SODIQ MUHAMMAD YUSUFNING HAZRATLARINING MA'NAVIY MEROSI

Ilmiy rahbar: X. U. Samatov

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand filiali AKTKT fakulteti

Baxriddinova Ruxshona Baxodirovna.

AKT 23-01 guruh talabasi

Annotatiya:

Ushbu maqolada Shayx hazratlarining hayoti, qay darajada yetuk inson ekanligi, jamiyat taraqqiyoti uchun qo`shgan hissalarini, boy ma'naviy merosi, hamda Islom dini olamida tutgan o`rni haqida so`z yuritiladi.

Kalit so`zlar: Murshid, mujaddid, hadis, zohid, fazilatli inson, yetuk alloma, faqih, muhaddis, mufassir, chuqur ilm sohibi, mutaffakir.

Islom dini butun dunyoda keng tarqalgan dindir. Shu jumladan, dinda katta bilim va malakaga erishgan olim va allomalar ham bordir. Bugungi kunda mamlakatimizda dinda katta va alohida e'tibor berilmoqda. Imomlarimiz va din ulamolarimizga keng imkoniyatlar berilmoqda. Islom dini olamida mashhur va ko`p samarali ishlarni amalga oshirgan Shayx hazratlarini xotirlab o'tishim joiz bo`lur.¹ Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlarini Prezidentimiz taqdirlab shunday degan edilar:

”O`zining serqirra faoliyati hamda beqiyos ilmiy-ma'rifiy merosi bilan islomiy tafakkur va madaniyatni ravnaq toptirish, muqaddas dinimizning ulug` insoniy g`oyalarini xalqimizga yetkazish, mashhur ulamolarimizning bebaho asarlarini chuqur tadqiq etish, turli mamlakat va o`lkalarda keng targ`ib qilish borasidagi ko`p yillik samarali mehnati, xalqaro miqyosda dinlararo muloqotni yo`lga qo`yish, millat va elatlar o`rtasidagi hamjihatlik va ahillikni mustahkamlash, jamiyat hayotida ijtimoiy-ma'naviy muhit barqarorligini ta'minlashga qo`shgan ulkan hissasi, diniy va dunyoviy bilimlarni puxta egallagan yetuk mutaxassislarni tayyorlash, yosh avlodni ona Vatanga muhabbat va sadoqat, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash yo`lidagi alohida xizmatlari uchun O`rta Osiyo va

¹ Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Tafsiri hilol” <http://tafsirihilol.uz/>

Qozog`iston musulmonlari diniy boshqarmasining sobiq raisi, muftiy, marhum shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf, "Oliy darajadagi Imom Buxoriy" ordeni bilan mukofotlanishi" haqida ta'kidlagan edi.

Yetuk alloma, mujaddid, mufassir, muhaddis, faqih, mutaffakir, murshid, zohid, Shayx Muhammad Yusuf 1952-yil Andijon shahrida tavallud topgan. O`z zamonasida Islom olamining buyuk va yetuk allomasi sanalgan. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf mazkur faoliyatlari bilan Markaziy Osiyoda ilmiy uyg`onish yasadi. Uning asarlari, suhbatlari ko`plab ilm ahliga ilhom baxsh etdi. U o`z kasbida Islomni o`rganish va o`rganish yo`lida yangi bir maktabga asos soldi. Yuzlab shogirdlarni tarbiyaladi.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf mazkur faoliyatlari bilan Markaziy Osiyoda ilmiy uyg`onish yasadi..² Bir qancha asarlari rus tiliga tarjima qilindi. Uning tashabbusi bilan rusiyzabon xalqlarga ham ulkan islomiy ilmlar yetib bormoqda. Shuningdek, uning asarlari uyg`ur, qirg`iz, qozoq, qoraqalpoq kabi bir muncha qardosh tillarga ham tarjima qilingan va qilinmoqda.

Hazratning shunday ma`noli shiori bo`lgan: "Ahli sunna va jamoa mazhabi asosida pok aqida va musaffo Islomga intilish, Qur`on va Sunnatni o`rganib amal qilish, islomiy ma`rifat taratish, salafi solih – ulug` mujtahidlarga ergashish, kengbag`irlik va birodarlik ruhini taratish."³ Diniy savodsizlikni tugatish, ixtilof va firqachilikka barham berish, mutaassiblik va bid`at xurofotlarni yo`qotish".

Bulardan tashqari, Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf el-yurt bo`ylab ko`plab yig`inlar, turli tadbirlarda ishtirok etardi.

Ularda ham ilmiy-ma`rifiy suhbatlar, islomiy da`vatlar olib borgan. Bunday ishtiroklarining son-sanog`i yo`q. Masjidlarda Ramazon oyida maxsus suhbatlar uyushtirib, ularda alohida asosiy ilmiy mavzular qilgan.

Asarlaridan ko`pgina ma`lumotlar ham bor. Bularga misol qilib aytsak, Odoqlar xazinasini kitobi katta ma`naviy so`zlarga boy." Ushbu kitob Imom Buxoriyning ikkinchi bosh asarlari bo`lib, (Al-adab Al-mufrad) kitoblariga Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlari sharh qilib yozganlar.

Kifoya asari 3 jildlik mujalladning to`liq nomi "Kifoya sharhi Muxtasari Viqoya" dir, ya`ni u O`rta Osiyoda mashhur bo`lgan "Muxtasari Viqoya"ning tarjima va sharhidir. Birinchi juzda "Poklik" va "Namoz" kitoblaridan iborat.

² Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf "Ruhiy tarbiya" <https://m.facebook.com>

³ Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf "Tafsiri hilol" <http://tafsirihilol.uz/>

Oltin silsilasi kitobida Sahihi Buhoriyning tarjimasi bo`lib, unda asosan hadislardan misollar keltirilgan. Hadisning ma`no mazmuni tushuntirilib berilgan.

Ruhiy tarbiya kitobi birinchi juzi "Poklanish" deb nomlangan.

Xislatli hikmatlar kitobi Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf xazratlari shayx Ibn Atoullah Sakandariyi "Hikamul- Atoyya" nomli kitoblariga qilgan tarjimalari va sharhlari o`rganilgan.

Hadis va hayot nomli asarlari aslida hadis va hayot nomli kitobning muqaddimasi bo`lib, bu kitobda Islom ulamolari va muhaddislari va roviylar haqida ma`lumotlar berilgan.

Tafsiri hilol kitobi 6-juzi Qur`oni Karimning Arrohman surasidan boshlab Nas surasigacha tafsir qilingan.

Baxtiyor oila kitobi: "Ushbu kitob Islom dinining oilaviy munosabatlarga oid ahkomlarining keng va batafsil sharhi bo`lib, musulmon kishi oilaviy hayotga oid bilishi lozim bo`lgan barcha masalalarni o`z ichiga oladi. Kitobda insonga ikki dunyo saodati yo`lini ko`rsatib bergan Islom dinining baxtli, saodatli oila qurish, er-xotinning huquqlari, burch va majburiyatlari, ota-onaga, qaynota-qaynonaga munosabat, kelin va kuyov tanlash, aqiyqa, farzand tarbiyasi, silai rahm, taloq, idda va shu kabi ko`plab dolzarb mavzulardagi ta`limotlari orqali bugungi kunda qator muammolar muhokama qilinadi, oyatlar, hadislar hamda salaf solihlarning hayoti misolida musulmonning baxtli oilaviy hayot dasturi ko`rsatib beriladi."

Hadis va hayot kitobi: Ma`lumingizkim, "Hadis va Xayot" silsilasi mashhur alloma, Qohiradagi "Al-azxar" dorilfununi muddarislaridan biri shayx mansura Ali Hosif hazratlarining "Al-toj al-jome lil-usul fii ahadiysur Rasul" ya`ni (Rasul sollallohu alayhi vasallamning hadislaridan asllarni jam qiluvchi toj) deb nomlangan ulkan asarlariga yozilgan komil va shomil sharxlardan iborat to`plamdir.

"Hadis va hayot" silsilasining dastlabki juzlari chop etilishi bilan kitobsevarlarning sevimli asariga aylanib, ko`plab muxlislarning javonlaridan, mo`min-musulmonlarning qalbidan chuqur va munosib o`rin oldi.

Ruhiy tarbiya: Malumingizkim, fazilatli Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlari muborak Ramazon kunlarida "Ruhiy tarbiya" suhbatlari olib, bordilar. Mazkur suhbatlarda "Ruhiy tarbiya" kitobiga oid mavzular bo`yicha ma`ruzalar tinglandi.⁴ E`tiboringizga havola qilinayotgan audiotoplamga ushbu kitobning "Poklanish" deb nomlangan birinchi juziga oid ma`ruzalar kiritildi.

⁴ Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf "Ruhiy tarbiya" <https://m.facebook.com>

Mazkur suhbatlarda mo`min-musulmon bandaga hos bo`lishi lozim bo`lgan ma`lum maqomotlarni ro`yobga chiqarish, musulmon shaxsiyatining tiklanishi hamda bu ulug` maqomga nomunosib bo`lgan sifatlardan poklanish haqida so`z yuririladi.

Tafsiri Hilol- butun olamga mudarris bo`lgan buyuk ulamolar yurti – Movarounnahr diyorida yozilgan eng yangi tafsirdir. Zamonamizning zabardast olimlaridan biri Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlarining ushbu tafsirlari o`zining sodda va ravon tili, teran va daqiq uslubi bilan ajralib turuvchi shox asardir. "Tafsiri Hilol" mo`tabar tafsirlarining an`analariga sodiq qolgan holda, bugungi kun kitobxonining saviyasi, dunyoqarashi va ehtiyojlarini ham hisobga olib yozilgan bo`lib, o`quvchini Qur`oni Karim ma`nolarinining bitmas-tuganmas hikmatlariga oshno etadi. "Sizlar bilan ushbu satrlar orqali Islom dinidagi ijtimoiy odoblar borasida suhbat yuritish niyatidamiz. Alloh taolodan ishimizning oson ko`chishida yordam so`ragan holda buning barchamizga foydali bo`lishini tilab duolar ham qilamiz. Alloh taolo O`zining oxirgi dini Islomni mukammal qilgani, bandalariga bergan ne`matini batamom etgani, uni bandalariga qiyomat qoim bo`lgunicha din deb rozi bo`lgani siz bilan bizga ikki dunyoning baxti-saodatidir. Alloh taolo Moida surasida marhamat qiladi: "Bugungi kunda sizga diningizni mukammal qilib berdim. Sizga ne`matimni batamom qildim. Va sizga Islomni din deb rozi bo`ldim".(3-oyat).

Dinning mukammal qilingani, ne`matning batamom etib berilgani va Islomni din deb rozi bo`lingani to`g`risidagi faqat o`sha zamon musulmonlari yoki umuman, musulmon ummati uchun emas, balki butun insoniyat uchun katta sharaf va bashorat edi. Bu ulkan xursandchilik xabari insoniyatning uzoq tarixi davomida saodat izlab qilgan harakat va urinishlariga toj kiydirib, go`zal natijalar bergan edi.⁵ "Yuqoridagi aynan shu gaplar Shayx hazratlarining "Ijtimoiy odoblar" kitobida bayon qilingan edi. Ushbu kitobda musulmon kishining odob axloqi, yurish turishi, hayot tarzi va oila bilan do`st birodarlar bilan chiroyli munosabatda bo`lish qanday ekanligi yozib qo`yilgan.

"Insonlarni yaratgan xoliqi Alloh taolo uni asta-sekin tarbiya ham qilib bordi. Barcha avlodlarga Islomni din qilib bergan bo`lsa ham, har zamon va har makonga o`ziga xos shariat berdi. Ilk payg`ambar Odam Atoga berilgan shariat o`sha davrdagi sodda hayotga mos va o`sha zamon voqe`ligini hisobga olgan sodda shariat edi.

⁵ Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf "Ruhiy tarbiya" <https://m.facebook.com>

Keyingi davrlarda ham Alloh taolo xuddi shu qoida asosida har zamonning, makonning va jamiyatning o`ziga xos holatlarini e`tiborga olgan holda shariatlar yuborib turdi. Tabiiyki, keyin kelgan shariat oldingisidan mukammalroq bo`lar edi. Avvalgi payg`ambarlar o`z qavmlarigagina yuborilardi. Ularning payg`ambarliklari, shariatlari, ma`lum muddatga, ma`lum makonga va ma`lum jamiyat va qavmga xos edi. Shu tariqa ko`plab payg`ambarlar, shariatlar yuborildi. Nihoyat, insoniyat ayni kamolga yetgan paytida Alloh taolo payg`ambarlarning oxirgisi Muhammad alayhissalomga samoviy kitoblarning so`nggisi Qur`oni Karimni nozil qildi va u orqali jamiki insoniyat uchun har zamon va har makonga salohiyatli Islom shariatini joriy qildi. Bu esa insoniyat uchun ulkan sharaf edi. Ana shu oxirgi shariatning mukammal ta`limi tatbiqi 23-yil davom etdi. Makkayi Mukarrama yaqinidagi Hiro g`orida boshlangan bu olamshumul ta`lim Madinai munavvara va uning atroflarida davom etdi, vidolashuv haji chog`ida - ushbu biz o`rganayotgan oyatning nozil qilinishi bilan mukammal bo`ldi.

Va nihoyat, olamlarning Robbi O`zining mo`min-musulmon bandalariga "Bugungi kunda sizga diningizni mukammal qilib berdim", deb xitob qildi.⁶ Ushbu xitob Islom dini inson hayotining barcha sohalarini qamrab oluvchi shomil nizom ekanini ko`rsatdi.⁷ Din e`tiqod masalalarini ham, shu bilan birga, odob – axloq, muomala, ma`naviyatlar, ta`lim-tarbiya, ijtimoiy masalalar, ibodatlar, halol-harom va boshqa muammolarni ham o`z ichiga oladi. Mazkur ishlarda shariat hukmiga amal qilganlar Allohning amriga itoat etgan bo`lishadi. Kim Islom shariatini o`z hayotiga dastur qilib olsa, ilohiy dasturni, barkamol dasturni qo`llayotgan bo`ladi. Uning aqidasi komil, ma`naviy hayoti barkamol bo`ladi. Talim-tarbiyasi, odob-axloqi, ijtimoiy hayoti, turli aloqalar kamoliga yetgan bo`ladi. Ikki dunyodagi baxt-saodati to`kis bo`ladi. Borliqni yaratgan Qodiru Zuljalol shu borliqning halifasi etib insonni ham yaratgan. U O`zi yaratgan borliqda O`zi yaratgan odam qanday dasturga amal qilib yashasa, ikki dunyo saodatiga erishishini ham O`zi yaxshi biladi. Azaliy va chegarasiz ilmi ila bandalari uchun qilinishi lozim bo`lgan odoblarni ham joriy qilgan. Biz ushbu kitobimizda mazkur odoblarning bir yo`nalishi bo`lmish ijtimoiy odoblar haqida so`z yuritdik".

⁶ <https://muslimshosh.uz/>

⁷ <https://muslimshosh.uz/>

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf nafaqat sermahsul ijod qilib, kishilarni to`g`ri yo`lga boshladi, balki barcha ilm ahlini, hamma musulmonlarni to`g`ri yo`lga yo`llab, unda o`zi namuna ko`rsatib, ana shu sof Islomiy hidoyatda bir qancha shogirdlar ham qoldirdi hamda ilmiy ijodkorlik, kitob nashri, xalqaro tarmoqlarda diniy ta`lim-tarbiya ishlarini olib borish kabi bir muncha xayrli faoliyatlarni ham izga solib ketdi.

Alloh Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufni O`zining huzuridagi eng oliy maqomlarga yetkazsin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.mirarab.uz/ruknlr/1233>
2. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Tafsiri hilol” <http://tafsirihilol.uz/>
3. <https://imon.uz/>
4. <http://old.muslim.uz/>
5. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Ijtimoiy odoblar” <https://hilolnashr.uz/ijtimoiy-odoblar>
6. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Oltin silsilasi” <https://hilolnashr.uz/oltin-silsila>
7. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Hadis va hayot” <https://hilolnashr.uz/hadis-va-hayot-toplam>
8. <https://hidoyat.uz/>
9. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Ruhiiy tarbiya” <https://m.facebook.com>
10. <https://muslimshosh.uz/>
11. <https://madrassa.uz/>
12. <https://islom.uz/maqola/17626>
13. Shayx Muhamma Sodiq Muhammad Yusuf “Xislatli hikmatlar” <https://hilolnashr.uz/xislatli-hikmatlar-sharxi-export>
14. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Odoblar Xazinasini” <https://hilolnashr.uz/odoblar-hazinasini-tuplami>
15. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “Kifoya” <https://hilolnashr.uz/kifoya-1-2-3>
16. <https://www.muxlis.uz/>
17. <https://islom.ziyouz.com/islomiy-saytlar-2>
18. <https://nasafziyo.uz/index.php?newsid=474>
19. <https://muslimun.uz/saytlar-uchun-seminar/>
20. <https://uz.yellowpages.uz/korxonalar/ozbekiston-musulmonlarboshqarmasi>